

Keresztes Dóra:

A TISZTA GONDOLAT NEM TŰRI A SALLANGOT

Maczó Péter

Bár szándékaink szerint a Magyar Grafika minden számában szerettünk volna egy-egy jeles tervezőgrafikust bemutatni, ez rajtunk kívülálló okból megszakaadt. Tekintsük ezt nyári szünetnek. A sorozatot egy sikeres alkotóval folytatjuk.

Keresztes Dóra sok-sok éve Budakeszin lakik, jártam is náluk többször: Bánya István, majd Orosz István bemutatásakor legutóbb. Ám ismeretségünk még régebbre nyúlik vissza, a főiskolai évekre, ahová beszélgetésünkben is visszatérünk.

❖ *Komoly alkotói utat jártál be. Van aki rendőr, más mozdonyvezető szeretne lenni kiskorában. Vajon mindig grafikusként készültél?*

Sajnos, vagy nem sajnós évtizedekről van szó. Emlékszem, a

főiskola alatt még azt gondoltam, talán jobb lett volna gyerekorvosnak menni, egy orvos látja munkája eredményét, sikerélménye van, amikor a gyermek meggyógyul. A grafikus helyzete sokkal bonyolultabb. Munkája sok példányban megjelenik ugyan, de az eredmény bizonytalan, kevés a visszajelzés. Kinek tetszik, kinek nem.

❖ *Hihetetlenül következetes módon megőrizted azt a képi világot, amilyennek még hallgató korodból ismerlek. Ezek a grafikák, első pillantásra látszik, a te kezded munkái.*

Nem tudok kibújni magamból. Néha úgy érzem, hogy kilógok a sorból. Igazán az európai trendet se követem. A világban kalandozva látom, milyen a mai stílus, mert persze ebben is vannak divatok. Egy kicsit uniformizált, és nemcsak a számítógép miatt.

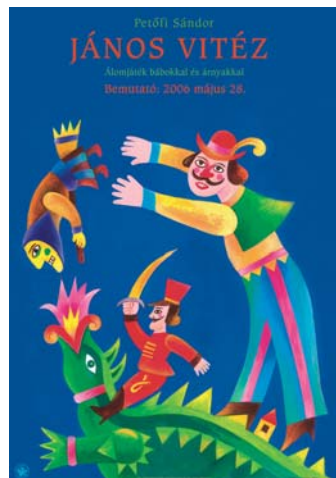
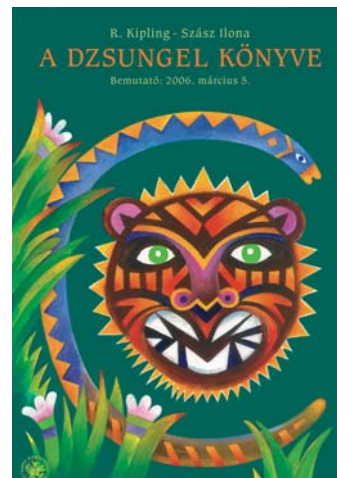

Én valahogy nem szeretnék teljesen belesimulni ebbe az elvárásba. Valószínű, hogy munkáimat áthatja a magyar és a közép-kelet európai népművészet szelleme. Ennek a világnak is megvan a maga közönsége. Általában sok népművészetet kapok illusztrálásra a kiadóktól.

❖ *A közönség különféle ízlésű emberekből tevődik össze. Nem is lehet mindenkinek egyformán megfelelni. A népszerűség az egy sikamlós dolog.*

Mi a népszerűség, és mi a siker?

Egy-két jól megoldott feladat után néha előfordulhat, hogy ugyanazt a képi világot várják újra és újra a megrendelők. Ez veszélyes, mert az ember bekerülhet egy dobozba. Néha én is érzek ilyesmit. Mostanában az Új Palatinusz és a Noran kiadó megbízásainak tettem eleget. A stílusom alapján bíztak

A zalaegerszegi Griff bábszínházi plakátjai: Szindbád, A dzsungel könyve és a János vitéz előadásaira (előző oldal)

Keresztes Dóra díszletfestés közben

meg több népmese sorozattal. Ez persze máskor is előfordul: általában korábbi munkák alapján választanak ki. A kiadóknak ez ad biztonságot. Nemrég a Kálvin kiadónak bibliai történeteket illusztráltam. Gyerekek számára készült, egyfajta oktatókönyvként. Itt különösen fontos volt, az elmélyült felkészülés és az ábrázolás tisztasága. Jézus megjelenítése például komoly szakmai kihívást jelentett, hiszen a protestáns ábrázolási elvárások igencsak szigorúak.

❖ *Folyamatosan dolgozol, vagy vannak kisebb-nagyobb, netán kényes szünetek is a megbízásaid között?*

Van úgy, hogy épp egy nagyobb munkán dolgozom, amikor beüt egy új felkérés. Ilyenkor megkezdődik az alkudozás. Szeretem a dolgokat végigvinni, bár mai életünkben nagyon nehéz, hogy csak egy feladatra koncentráljunk.

Lentebb: Ki zörög itt? mondókák két illusztrációja a Múzsák Kiadó részére készültek (1989)

József Attila centenáriumi plakát

Csodálatos élmény, látni a kész könyveket, ugyanakkor érzem, a tartalékok egyre fogyanak. Amikor a színháznak dolgoztam (a Holdbeli Csónakos látványterveit és animációs betéteit készítettem a Nemzeti-ben) ráment az egész nyár.

Láblógató szüneteim csak ritkán vannak. Minden napra jut valami elfoglaltság, és sajnos már nem tudok sokáig fennmaradni, nekem már nem megy az éjszakázás.

❖ *Minden munkádat hagyományos módon rajzold-fested, vagy számítógéppel is dolgozol?*

Nem rajzolok számítógéppel, csak rádolgozok, esetleg a csúcspontokat teszem fel, vagy retusálok. A plakátot, a CD-borítót, a bélyegtervet, a könyvbortit betipózom a géppel. Egyáltalán nem idegenkedek a számítógéptől. Tudom és szeretem is használni. A grafikus-

nak már teljesen kell leadnia a munkáját. A tördelés, a tipográfia tudománya, ahogy annak idején megtanultuk, a mai napig nagyon jó alap.

❖ *Szilágyi Tamás egyszer, már vagy tizenéve előadást tartott hallgatóinknak, és azt mondta, tudja, művészeltek általában nem szeretik a technikát, de a*

formakészítés, tetszik nem tetszik, rövidesen átkerül a grafikus kezébe...

Nekem sokat számított Nagy Zoltán szedéstánítása, a grafikai műhelyben végzett nyomdai feladatok, a reprofotó, az hogy Haiman György keze alatt megtanultuk, milyen fontos a

avatott be, az volt a mi számítógépes bölcsödénk. Őt korábban kezdte izgatni a számítógépes technika. Tőle tanultunk meg a géppel bánni: melyik gomb mire való...

❖ *A számítógép, mint olyan a négyzínfeldolgozást részesíti előnyben. Ma már szinte min-*

tervezés és kivitelezés kapcsolata, a kis részletek fontossága.

Nézd, én ezeken mind végigmentem. Tizenkét évig a Múzsák tervező-szerkesztőjeként dolgoztam. Bányai Pistától örököltem a lapot.

Még emlékszem, amikor át-

adta a folyóiratot, nekem fogalmam sem volt, hogy kezdjek hozzá. Az a sok kép, dia, a kéziratok... aztán a második szám után már kezdtem élvezni. Jöttek az apró sikerek: úgy be tudtam törölni a cikkeket papír montírunként, hogy egy sort se kellett húzni. Kontaktok, a képméretezés, terjedelemszámítás, a címsorok kipikkelése mind a mi feladatunk volt. Mindez két hét alatt, a nyomásig. Nem is láthattuk, mi lesz belőle, mint manapság a képernyőn látjuk. A színes tónusokat is fejben határoztuk meg.

De most is tördelek. Nagy dolog volt, hogy Marci fiunk elvégezte a nyomdaipari szakiskolát. Bevallom, sok mindent a számítógéppel kapcsolatosan tőle tanultunk meg.

Azaz hogy a legelején Ducky Kristóf plakáttervező barátunk

den kolorként kerül kivitelezésre is. A te munkáidnál vannak még direkt színek?

Jó tíz évvel ezelőtt a Móránál nem is lehetett minden munka „négyzínű”. Gyakran kaptam 1+1 színnel nyomható feladatokat. Kifejezetten szerettem az ilyen munkákat. Izgalmasnak

Tündér a ruháskosárban. Kiss Anna könyvéhez készült vörös-fekete illusztrációk a Móra Kiadó megbízására (1989)

Az alábbi oldalpáron látható a Kálvin Kiadó Zsoltár minden időkből című kötetéhez készített hat illusztráció (2004)

találtam, mert a korlátozott technika jobban megmozgatja a fantáziát. A négyzínűtől nem mindig gazdagabb a végeredmény. Például éppen a gyer-

mekkönyveknél, – emlékszem Zsigány Edit keze alatt – előfordult, hogy a betű színe sötétkéék lett és ezt kísérte a vörös, mint a második felhasználható szín. Több ilyen duplex könyvet készítettem.

❖ *A könyveket favorizálsz inkább? Vannak bélyegeid, sokféle plakátod, aztán a folyóirat, és vannak a filmjeid...*

A középiskolában játéktervező-grafika szakos voltam. Majd kísérletképpen elindították a mi csoportunkban az animációs

oktatást is. Jankovics Marcell tanított, és az érettségire egy másfél perces filmet készítettünk. Ez azért embert próbáló valami volt.

Főiskolásként, a mi évfolyamunknak Nepp József tartott fakultatív animációt, emlékszem, Istvánnak (*Orosz Istvánról van szó*) Szoboszlai Péter tanította ugyanezt. Az animáció azóta is gyakori kiruccanás számomra. Korábbi filmjeimben feszesebb a dramaturgia, hiszen gyakran egy-egy vers vagy elbeszélő

Újabb filmjeim inkább a mozgásra, az átalakulásra koncentrálnak; ez már lényeges különbség az illusztratív grafikához képest, és közelebb áll a film műfaji sajátosságához.

Csak közvetve: éppen tegnapelőtt egy koreai gyermekfilm-fesztiválra kérték két utolsó filmemet.

❖ *Grafikusok között is vannak akik magánkiadásban is megjelentetnek könyveket. Saját kedvtelésre is készülnek munkáid?*

Persze, van amit a magam kedvére készítek, de az nem könyv és nem is könyvillusztráció. Inkább grafika, linómetszet, festmény. Régebben textilképeket, sőt szőnyeget is terveztem. Lelkiismeret furdalásom van, ha nem dolgozom, olyankor szükségem van ezekre az önálló megmértetésekre. Épp ezek a pillanatok hiányoznak mostanság.

Nekem minden új munka új kihívás, először összeszorul a gyomrom, és a stresszes helyzet mindaddig tart, amíg el nem kezdek dolgozni.

❖ *Előtte – gondolom – vázlatokat készítesz?*

Persze. Magunktól nem tudunk semmit sem. Nem is vagyok egy könnyű kezű, jó rajzos, tiszta papírra még vázlatozni se tudok. Ha elém tesznek egy hófehér papírt, hogy rajzoljak rá valami „szépet”, hát attól bizony megrémülök. Vázlatfüzettel biztonságos. A táskámban mindig van egy kockás füzet...

❖ *Szóval vázlatkönyved van.*

Igen-igen. Mindazt lerajzoltam ami eszembe jut, persze a nagy részét egyáltalán nem tudom felhasználni, de a feladat végiggondolásához szükségem van rájuk. Bárhol, ahol várni kell, vagy telefonálás közben előve-

szem és a pillanatnyi ötleteimet rajzálom.... A tervezés itt kezdődik. Aztán jön egy kegyelmi pillanat, és akkor...

A vázlatokon túl, talán a legfontosabb, hogy bele kell kerülni, eggyé kell válni a feladattal. Különben nem megy. Az eszed mellett a szíved is kell hozzá.

Színészekre szokták mondani, hogy nincs ott a színpadon, nincs benne a szerepben, rutinból oldja meg a feladatot.

Hát ez a grafikára is érvényes. A pusztán esztétikus megjelenítés szerintem nem elég, az csak dekoráció.

❖ *És mi lesz ezeknek a kockás füzeteknek a sorsa? Eldobod, ha betelnek?*

Ezek csak firkák, milliányi vonal, „akarások”. Pont arra jók csak, hogy visszanézhetem a dolgaimat. Mert azért megvan, ha nem is mind. Sok év után is régi-új erőt tudok meríteni belőlük.

❖ *Hogy telik el egy napod? Hogy álltatok a nyaralással?*

Híába, hogy nagyok a gyerekek, így is csak délután három-négy körül tudok leülni dolgozni, a mindennapi intéznievalók után. Mostanában nyaralni alig van módunk. Egy-két napokat tudunk csak elutazni. Dél-Cseh-

Balra és jobbra lent: népmesei illusztrációk, amelyek az Új Palatinusz Kiadónál jelentek meg (2003)

országban voltunk legutóbb egy filmfesztiválon, szóval az is egy szakmai program volt.

Az őszi kiállítások miatt ez a nyár most is a katalógusok előkészítésével telt el.

❖ *Szóval mégis elégedett vagy a választásoddal.*

Most már nem tudnék mást csinálni. Az alkalmazott grafika megtanított célszerűen gondolkodni, az erőmet, időmet beosztani, az adott feladatot alázattal de mégis irányítva kezelni. Ez a hozzáállás talán a legizgalmasabb a tervezésben, hiszen az egész élet erről szól. Ezért szeretem a népi kultúrát is, ahová gyakran visszanyúlok, mint lelki és formai kincsestár-

díszit, annak is oka, célja van. Ezt a gondolkodást próbáltam ösztönösen, ma már tudatosan is áttemelni.

❖ *Egyszóval követendő példa neked a népművészet?*

Ott mindennek oka van, helye van, ideje van, nem lehet mellébeszélni.

Az összefogott, lényegre törő, emblematikus grafikai megoldásokat is ezért szeretem. Úgy érzem, így sűrítve, sokkal több mindent el tudok mondani.

A tiszta gondolat és forma nem tűri meg a sallangot, az applikációt, ami nem oda való,

ki kell hogy hulljon a rostán. Ez a csodálatos a népi kultúrában. A funkciótól szép, és ez a magja a modern designnak is – és ha jó, hát ettől jó.

❖ *Ez már afféle hitvallásnak tűnik...*

Abszolút puritán vagyok. Bár, ahogy a népi barokknál is, nálam is mindig előkunkorodik valami, épp csak a jókedv és az életszeretet okán. Nekem több nem kell. Ami az igenen és a nemen túl van, az már számomra mesterkélt, hamis.

Talán meglátszik ez a munkáimban is...

A Magyar Plakát Társaság számára készült munka, a bemutatkozó kiállításához (2005)

